

*Електронний журнал «Державне управління: удосконалення та розвиток» включено до переліку наукових фахових видань України з державного управління (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 1643 від 28.12.2019).
Спеціальність – 281.
Державне управління: удосконалення та розвиток. 2025. № 1.*

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2156.2025.1.4>

УДК 35:351

Н. І. Обушна,

*д. держ. упр., професор, професор кафедри публічної політики,
Навчально-науковий інститут Київського національного університету
імені Тараса Шевченка*

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5612-3104>

**ІНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ ДЕРЖАВНОГО
РЕГУЛЮВАННЯ СИСТЕМИ ВИКОНАВЧОГО ПРОВАДЖЕННЯ В
УКРАЇНІ: СТАН ТА ПРОБЛЕМИ РЕФОРМУВАННЯ**

N. Obushna,

*Doctor of Science in Public Administration, Professor, Professor of the
Department of Public Policy,
Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of
the Taras Shevchenko National University of Kyiv*

**INSTITUTIONAL AND LEGAL MECHANISM OF STATE REGULATION
OF THE ENFORCEMENT PROCEEDINGS SYSTEM IN UKRAINE:
STATUS AND PROBLEMS OF REFORM**

У статті обґрунтовано актуальність осмислення особливостей функціонування інституційно-правового механізму державного регулювання системи виконавчого провадження в Україні з акцентуацією уваги на ідентифікації найбільш нагальних проблем її реформування. При цьому державне регулювання системи виконавчого провадження загалом представлено як здійснення впливу держави (органів державного управління та/або уповноважених державою суб'єктів) на створення правових, економічних і соціальних передумов, необхідних для забезпечення/впорядкування діяльності в системі виконавчого провадження, що здійснюється в динамічно мінливих умовах, згідно завдань і функцій державної політики в цій сфері. Визначено роль та склад інституційно-правового механізму державного регулювання системи виконавчого провадження в Україні. На цій підстав узагальнено основні проблеми державного регулювання у сфері інституційно-правового забезпечення системи виконавчого провадження в Україні. Зроблено висновок, що система виконавчого провадження в Україні, яка достатньо довго перебуває в перманентній кризі та все більше відчуває негативні наслідки воєнного стану, наразі вже досить гостро потребує системних інноваційних заходів з її подальшого реформування.

The article substantiates the relevance of understanding the features of the functioning of the institutional and legal mechanism of state regulation of the enforcement system in Ukraine with an emphasis on identifying the most pressing problems of its reform. At the same time, state regulation of the enforcement system is presented as the exercise of influence by the state (state administration bodies and/or entities authorized by the state) on the creation of legal, economic and social prerequisites necessary for ensuring/regulating activities in the enforcement system, which is carried out in dynamically changing conditions, in accordance with the tasks and functions of state policy in this area. In order to learn the features of the formation and implementation of the institutional and

legal mechanism of state regulation of the enforcement system in Ukraine, an analysis of its institutional and legal components was conducted. On this basis, the main problems of state regulation in the field of institutional and legal support of the enforcement system in Ukraine were summarized. It should be noted that the need to reform the enforcement system in Ukraine requires decisive and rapid changes in the context of solving, first of all, such institutional and legal problems as: the legal field in the field of enforcement remains in some cases conflicting and archaic, which artificially complicates the relationship in the enforcement system; there is a lag between the real legislative and regulatory framework and the modern requirements of the European Association and the requests of civil society; the peculiarities of the functioning of the enforcement system under martial law, differentiated for different situations that arise during the war in different territories (rear, frontline, front, occupied, de-occupied, etc.), remain unregulated; the direction of comprehensive digitalization of the enforcement system in Ukraine needs to be finalized; none of the basic state strategies contains consistent information on the financial support of measures in the field of the development of enforcement; the system of remuneration of state bailiffs remains rather imperfect; etc. It is concluded that the system of enforcement proceedings in Ukraine, which has been in permanent crisis for a long time and is increasingly feeling the consequences of martial law, is now in dire need of systemic innovative measures for its qualitative reform.

Ключові слова: виконавче провадження, воєнний стан, державне регулювання, механізми державного регулювання, система виконавчого провадження, реформування, реформування системи виконавчого провадження, цифрові трансформації системи виконавчого провадження.

Keywords: enforcement proceedings, martial law, state regulation, state regulation mechanisms, enforcement proceedings system, reform, reform of the enforcement proceedings system, digital transformation of the enforcement proceedings system.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Актуальні суспільні виклики у сфері публічного управління в Україні висувають відповідні вимоги й до системи виконавчого провадження, що в умовах постійних змін має залишатися невід'ємним елементом механізму захисту прав, свобод і законних інтересів фізичних та юридичних осіб, а також демократичної держави, існування якого відповідає засадам правового громадянського суспільства. Саме тому система виконавчого провадження виступає одним із важливих об'єктів державного регулювання в країні. Адже наявність системи примусового виконання, беззаперечно є ознакою державності та невід'ємною складовою будь-якої держави.

Воєнний час, який наразі переживає Україна, ще більше “висвітлює” той факт, що перманентна якісна трансформація системи виконавчого провадження в умовах невизначеності (в умовах воєнного стану, повоєнної відбудови тощо) не може обійтися без активної регулюючої ролі держави, що виконує, насамперед, функції компенсатора недосконалостей приватної сфери господарювання тощо. І в цьому контексті, на наше переконання, важливо артикулювати наступне: для України наразі, як ніколи, постає нагальним питання формування інноваційної траєкторії розвитку системи виконавчого провадження, в реалізації якої вагома роль відводиться використанню інституційно-правового механізму державного регулювання та пошуку нових стратегічних управлінських рішень в контексті його реформування (насамперед, в умовах невизначеності).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Студіювання наукових робіт щодо теоретико-методологічних аспектів державного управління/регулювання засвідчує, що цій проблематиці в науковому дискурсі присвячено чималу кількість праць як зарубіжних учених (І. Ансофф, Е. Ведунг, Х. Віссема, П. Друкер, Дж. Пірс, М. Портер та ін.), так і вітчизняних (В. Авер'янов, В. Бакуменко, С. Броннікова, З. Бурик, З. Гладун,

Д. Карамішев, О. Костюченко, Н. Кризіна, Н. Махінчук, О. Оболенський, М. Орлів, О. Пархоменко-Куцевіл, І. Розпутенко та ін.).

Водночас особливості державного регулювання саме в системі виконавчого провадження досліджували такі вітчизняні науковці як: Ю. Білоусов, А. Гайченко, Н. Голубєва, С. Гринько, І. Жуковський, А. Кожевнікова, М. Кулава, Г. Луцька, Р. Миронюк, С. Фурса, та ін.

Праці вищезгаданих науковців є вагомим внеском у розвиток теорії та практики державного управління загалом. Разом із тим зауважимо, що у вітчизняній державно-управлінській науці ще не сформувалися традиції системного дослідження механізмів державного регулювання сфери виконавчого провадження. Саме тому наукові дискусії з досліджуваної проблематики ще залишаються далекими від завершення.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). З огляду на зазначене, головна ідея статті полягає в осмисленні стану функціонування інституційно-правового механізму державного регулювання системи виконавчого провадження в Україні з особливою акцентуацією уваги на ідентифікації найбільш нагальних проблем її реформування.

Виклад основного матеріалу дослідження. Як відзначено вище, важливим об'єктом державного регулювання в Україні виступає система виконавчого провадження.

Згідно Закону України “Про виконавче провадження”, “виконавче провадження як завершальна стадія судового провадження і примусове виконання судових рішень та рішень інших органів (посадових осіб) (далі – рішення) – сукупність дій визначених у цьому Законі органів і осіб, що спрямовані на примусове виконання рішень і проводяться на підставах, у межах повноважень та у спосіб, що визначені Конституцією України, цим Законом, іншими законами та нормативно-правовими актами, прийнятими відповідно до цього Закону, а також рішеннями, які відповідно до цього Закону підлягають примусовому виконанню” [1].

При цьому саму систему виконавчого провадження доцільно розглядати як самостійну багаторівневу структуровану сукупність взаємопов'язаних елементів (підсистем), що знаходяться у відносинах координації, ієрархії, субординації, мають свої внутрішні і зовнішні функції, спрямовані на розробку і реалізацію завдань, що виникають у зв'язку із примусово-виконавчою діяльністю з приводу захисту прав та інтересів майнового, особистого та немайнового характеру.

У свою чергу, виконавче провадження розглядається як підгалузь адміністративного права, адміністративно-процедурним за своєю суттю, спрямованим на примусову реалізацію охоронно-відновлювальної функції з боку суб'єкта владних повноважень – виконавця, щодо примусового виконання виконавчих документів згідно з законом [2].

Принагідно відзначимо, що в нашому дослідженні ми врахували той факт, що формування та розвиток філософії державного управління передбачає поступову її переорієнтацію з керування на регулювання і надання якісних послуг. Відповідно комплексний аналіз стану фахової дискусії дає підстави артикулювати поняття “державне регулювання системи виконавчого провадження” як здійснення впливу держави (органів державного управління та/або уповноважених державою суб'єктів) на створення правових, економічних і соціальних передумов, необхідних для забезпечення/впорядкування діяльності в системі виконавчого провадження, що здійснюється в динамічно мінливих умовах, згідно завдань і функцій державної політики в цій сфері.

Наукові пошуки у колі даної проблематики дозволяють стверджувати, що метою державного регулювання системи виконавчого провадження є створення сприятливих передумов (правових, економічних і соціальних), необхідних для забезпечення/впорядкування діяльності в системі виконавчого провадження, що здійснюється в динамічно мінливих умовах, згідно завдань і функцій державної політики в цій сфері. Відповідно

основними завданнями державного регулювання системи виконавчого провадження є такі:

- розбудова ефективної системи виконання судових рішень та рішень інших органів; захист інтересів громадян і реальне поновлення їхніх порушених прав;

- встановлення “правил гри” в системі виконавчого провадження за допомогою розробки й затвердження регуляторних нормативно-правових актів (законів, постанов, інструкцій та ін.);

- сприяння інноваційному розвитку системи виконавчого провадження;

- підвищення кваліфікації та показників ефективності роботи державних виконавців та ін.

Як засвідчує практика, вплив органів державного управління та/або уповноважених державою суб’єктів на суспільно-економічні відносини в системі виконавчого провадження здійснюється за допомогою різноманітних механізмів державного регулювання, адже “...недостатньо мати матеріальні норми, розвинену систему законодавства, необхідно виокремлювати ще й чіткі механізми їх впровадження в життя, що повною мірою стосується і сфери публічного управління та адміністрування” [3, с. 100].

У контексті семантики походження дефініції “механізм” відзначимо, що в науковій літературі під “механізмом” (грец. μηχανή *mechané* – машина) найчастіше розуміють внутрішню побудову, систему чого-небудь, сукупність станів і процесів, з яких формується певне фізичне, хімічне та інше явище; переважно поняття “механізм” використовують у техніці як пристрій, який передає або перетворює рух [4, с. 665]. Проте є очевидним, що наведені визначення сутності поняття “механізм” неможливо адаптувати до контексту прийняття та забезпечення реалізації державно-управлінських рішень, оскільки вони не передбачають можливості здійснення впливу на суспільні відносини за допомогою використання нормативно-правових, суспільно-політичних та інших засобів.

На сьогодні концептуальні засади механізмів державного управління/регулювання висвітлено в численних вітчизняних наукових розробках (В. Авер'янова, В. Бакуменка, С. Бронікової, Н. Гончарук, О. Євсюкової, О. Зубчика, О. Карпенка, В. Малиновського, Н. Нижник, О. Оболенського, М. Орлів, А. Рачинського, Р. Рудніцької, та ін.). Проте, єдиного підходу щодо трактування сутності поняття “механізм державного управління/регулювання” та визначення його складових елементів до цього часу так і не сформовано. У свою чергу, С. Бронікова [5] таку різноманітність підходів пояснює низкою причин, а саме:

- складність власне феномену “механізм”;
- наявність методологічного плюралізму дослідницьких інтерпретацій (які, безумовно, сприяють виявленню концептуальних ознак механізмів, але розшаровують, дифузують їх галузевий термінологічний статус);
- багатозначність термінологічної кодифікації понять та певну неузгодженість родовидових операційних понять (ототожнення понять механізм держави, державний механізм, державний апарат, механізми управління державою);
- механістична метафорика, яка часто призводить до подвійного осмислення ролі людської особистості в суспільстві [5, с. 22].

При цьому “Енциклопедія державного управління” поняття “механізм державного управління” визначає як “практичні заходи, засоби, важелі, стимули, за допомогою яких органи державної влади впливають на суспільство, виробництво, будь-яку соціальну систему з метою досягнення поставлених цілей” [6].

Професор В. Бакуменко [7, с. 116–117] також переконує, що механізми державного управління доцільно розглядати як практичні заходи, засоби, важелі, стимули за допомогою яких органи державної влади впливають на суспільство, виробництво, будь-яку соціальну систему з метою досягнення поставлених цілей. При цьому реальний механізм завжди конкретний і здійснюється з використанням наявних ресурсів. Він може бути

відображений наступною схемою: цілі → рішення → впливи → дії → результати. Згідно з характером факторів впливу, на процеси державного управління, виокремлюють політичні, економічні, соціальні та правові механізми [7, с. 116–117].

Схожий “ланцюговий” підхід до ідентифікації механізмів державного управління (“правові норми – методи – засоби – інструменти” державного впливу на об’єкт управління”) знаходимо і в наукових працях Р. Рудніцької й О. Сидорчука [8], та ін.

Погоджуючись із принциповими позиціями наявних визначень, вважаємо, що будь-який механізм державного управління створюється для реалізації певної політики у визначеній сфері суспільного розвитку. Відповідно проведення масштабних реформ у сфері виконавчого провадження в Україні, в рамках яких саме держава представляє собою ключовий суб’єкт реалізації зазначених реформ, актуалізує необхідність детального дослідження механізмів державного регулювання в контексті розвитку системи виконавчого провадження на предмет їх обґрунтованості й ефективності, а також доцільності застосування.

У зв’язку з цим зауважмо, що функціонування системи виконавчого провадження передбачає застосування та взаємодію ряду механізмів державного регулювання, серед яких визначальним виступає саме інституційно-правовий механізм.

На нашу думку, інституційно-правовий механізм є ключовим управлінським механізмом, що чинить вагомий вплив на інституційно-функціональну діяльність у сфері державного регулювання системи виконавчого провадження. Даний механізм має забезпечувати як належне правове регулювання взаємовідносин, що виникають у процесі організації та реалізації виконавчого провадження, так і сприяти упорядкуванню структурних зв’язків між елементами системи, вибудовуючи відповідну ієрархію. При цьому інституційно-правовий механізм є найбільш містким та представлений такими компонентами:

а) інституційна компонента: система інституцій, що зорієнтовані на реалізацію функцій державного регулювання системи виконавчого провадження; неформальні домовленості, традиції, що склалися в рамках суспільних відносин у цій сфері. Дана компонента тісно пов'язана з правовими нормами, що визначають спроможність інститутів і регламентують організаційно-інституційну структуру досліджуваної системи, та призвана забезпечувати функціонування й координацію суб'єктів державного регулювання системи виконавчого провадження;

б) правова компонента: представлена як комплекс взаємопов'язаних юридичних засобів, які об'єктивовані на нормативному рівні. Вона є визначальною у сфері нормативного регулювання та регламентації функціонування та розвитку системи виконавчого провадження, визначаючи принципи та правові засади функціонування.

З огляду на викладене, відзначимо, що інституційне забезпечення державного регулювання у сфері виконавчого провадження в Україні має чітко виражену ієрархічність. Так, відповідно до ст. 6 Закону України "Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів", систему органів примусового виконання рішень становлять [9]:

- 1) Міністерство юстиції України;
- 2) органи (далі – ДВС), утворені Міністерством юстиції України в установленому законодавством порядку. Згідно з п. 3 розділу I Інструкції з організації примусового виконання рішень, затвердженої Наказом Міністерства юстиції України від 02.04.2012 р. № 512/53 органами ДВС є: Департамент ДВС Міністерства юстиції України; відділ примусового виконання рішень Департаменту ДВС Міністерства юстиції України; управління забезпечення примусового виконання рішень в місті Києві Департаменту ДВС Міністерства юстиції України; відділи примусового виконання рішень в районах міста Києва управління забезпечення примусового виконання рішень в місті Києві; управління забезпечення

примусового виконання рішень міжрегіональних управлінь Міністерства юстиції України; відділи примусового виконання рішень управлінь забезпечення примусового виконання рішень; районні, районні в містах, міські, міськрайонні, міжрайонні відділи ДВС відповідних міжрегіональних управлінь Міністерства юстиції України.

Тобто на даний час державне регулювання/публічне адміністрування у сфері діяльності державних виконавців здійснює Державна виконавча служба України, яка через відповідний Департамент координується Міністерством юстиції України, яке забезпечує контроль за діяльністю і приватних виконавців шляхом відбору приватних виконавців через Кваліфікаційну комісію приватних виконавців, забезпечення ведення Єдиного реєстру приватних виконавців України, організації діяльності Дисциплінарної комісії приватних виконавців та інші правові механізми [10]. Тут важливо роз'яснити, що 21.01.2016 року Кабінет Міністрів України своєю постановою № 17 “Питання оптимізації діяльності центральних органів виконавчої влади системи юстиції” ліквідував Державну виконавчу службу, поклавши на Міністерство юстиції завдання і функції з реалізації державної політики у сфері організації примусового виконання рішень судів та інших органів (посадових осіб) [11]. Основною мотивацією до такого кардинального рішення стало необхідність проведення чергової оптимізації діяльності центральних органів виконавчої влади системи юстиції, необхідність раціонального використання бюджетних коштів за рахунок скорочення чисельності працівників державних органів на 20 відсотків. Однак, як слушно відзначає Р. Миронюк, це не означає, “що як такий інститут примусового виконання рішень судів та інших органів публічної адміністрації має бути ліквідовано, скоріше мова йде про реформування цього інституту, яке, з урахуванням останніх тенденції запровадження європейської практики виокремлення різновидів надання послуг (адміністративних та приватних), має привести до створення поряд з

державними виконавцями інституту приватних виконавців, як допоміжного (альтернативного) інституту надання публічних та приватних послуг” [10].

Всі суб’єкти державного регулювання системи виконавчого провадження опираються у своїй діяльності на відповідні нормативно-правові засади в цій сфері. Тому надалі важливим є дослідження правової компоненти досліджуваного механізму державного регулювання системи виконавчого провадження.

У даному контексті доречно нагадати, що в Україні система виконавчого провадження впродовж останніх десятиліть суттєво змінилась за своєю структурою. Так, у 1998 році в Україні функціонувала державна виконавча служба (на підставі нормативних вимог Закону України “Про державну виконавчу службу” [12], 1998 рік), що трансформувалась у системі приватних та державних виконавців, які діють на підставі Закону України від 02.06.2016 № 1403-VIII “Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів” [13] та спеціального Закону України “Про виконавче провадження” [1].

На сьогодні базові положення здійснення виконавчого провадження закріплено Законом України “Про виконавче провадження” (від 02.06.2016 року) [1], яким передбачено вичерпний перелік виконавчих документів, що підлягають виконанню органами ДВС, встановлюються певні вимоги до оформлення виконавчих документів та передбачено певний порядок прийняття виконавчого документа до виконання, відкриття виконавчого провадження, провадження виконавчих дій спрямованих на належне та своєчасне виконання рішень судів або інших уповноважених на це законом органів. Разом із прийняттям цього закону була поставлена крапка в дискусії щодо необхідності поряд з діяльністю державних виконавців запровадити інститут приватних виконавців, яка тривала досить довгий період.

Порядок здійснення заходів примусового виконання рішень визначені у Інструкції з організації примусового виконання рішень, що розроблена відповідно до положень Закону України “Про органи та осіб, які здійснюють

примусове виконання судових рішень і рішень інших органів” [13], Закону України “Про виконавче провадження” [1], інших законодавчих актів України та нормативно-правових актів Міністерства юстиції України і визначає окремі питання організації виконання судових рішень і рішень інших органів (посадових осіб), що відповідно до Закону підлягають примусовому виконанню.

Принагідно відзначимо, воєнний стан, введений в Україні, вносить суттєві корективи в роботу системи виконавчого провадження та обумовлює оперативні рішення, прийняті для удосконалення роботи в цій сфері. Так, Законом України “Про внесення змін до деяких законів України щодо діяльності приватних виконавців та примусового виконання судових рішень, рішень інших органів (посадових осіб) у період дії воєнного стану” [14] було передбачено такі основні зміни:

- зупинення строків дисциплінарного провадження та притягнення боржника до відповідальності. Така зупинка строків задекларована на період воєнного стану;
- у разі відсутності у приватного виконавця можливості, зокрема і технічної, внести відомості до Єдиного реєстру приватних виконавців України їх вносить Міністерство юстиції України у встановленому порядку;
- припинення перевірки роботи приватних виконавців. Поновлення перевірок відбувається після припинення правового режиму воєнного стану;
- зупинка діяльності приватного виконавця в разі грубого порушення законодавства, яке регулює питання виконавчого провадження [14].

Зазначені вище законодавчі зміни мають на меті захистити національні інтереси України, діють лише на період воєнного стану та автоматично будуть скасовані після його завершення. Тобто держава наразі різними законодавчими змінами намагається формувати стратегію забезпечення національної безпеки, врегульовуючи таким чином суспільні відносини, що виникли у сфері виконавчого провадження в умовах воєнного стану та, які раніше не регулювались нормами права.

Як відомо, в Україні виконавче провадження протягом вже тривалого часу вважалося та вважається слабкою ланкою механізму захисту прав громадян та юридичних осіб. Саме неналежне та несвоєчасне виконання рішень суду та інших органів було однією з причин падіння авторитету судової влади. Така ситуація, на думку науковців, спричинена тим, що законодавство про виконавче провадження приймалося ще в радянські часи і в рамках іншої економічної моделі держави. У результаті на сьогодні Європейський суд з прав людини в рішеннях проти України найчастіше констатує порушення права на справедливий суд саме внаслідок невиконання рішень національних судів. Рівень виконання рішень судів та інших органів, в Україні залишається вкрай низьким. За даними Міністерства юстиції України, в Україні не виконується 95% рішень Європейського суду з прав людини та близько 70% рішень національних судів [15].

Як зауважує С. Студенников, джерело неефективної роботи ДВС слід шукати передусім у недосконалому правовому регулюванні, численних законодавчих обмеженнях і недостатньому асигнуванні державою видатків для виконання рішень ЄСПЛ. Свою роль відіграє також різне правозастосування та різні судові позиції щодо вирішення однієї й тієї ж категорії спорів [16].

Окрім того, доцільно звернути увагу й на те, що загалом заходи примусового виконання рішень в Україні, що існують, зокрема щодо звернення стягнення на майно (механізму накладення арешту на майно (кошти), здійснення реєстрації обтяжень), є застарілими та потребують нагального осучаснення шляхом цифровізації та оптимізації процесів звернення стягнення на майно боржника [17]. Відповідно серйозного вдосконалення потребує функціонал автоматизованої системи виконавчого провадження та наявний механізм автоматизованого арешту коштів боржників. Адже органи державної виконавчої служби та приватні виконавці зіткнулись з обмеженістю функціоналу АСВП, зокрема автоматизація

закінчувалась на можливості направлення виконавцями запиту про наявність рахунків боржника, відкритих у відповідних банківських установах, отримання зворотної відповіді про номери рахунків і залишок коштів, а також надсилання постанови про арешт коштів чи про зняття такого арешту (що не завжди і використовувалась виконавцями).

Законодавчі “потуги” щодо цифровізації виконавчого провадження в Україні знайшли своє втілення в низці законопроектів. Так, 20.11.2024 року Верховна Рада України вже ухвалила в першому читанні проєкт Закону України від 07.06.2023 №9363 “Про внесення змін до деяких законів України щодо цифровізації виконавчого провадження” [17] (далі – проєкт Закону). Даним законопроектом пропонується внесення змін до деяких законів України, що передбачають [18]:

1) автоматизоване виключення відомостей про особу з Єдиного реєстру боржників та зняття арешту з коштів на його рахунках у разі надходження на відповідний рахунок органу державної виконавчої служби, рахунок приватного виконавця коштів, достатніх для задоволення вимог стягувача, виконавчого збору, витрат виконавчого провадження, штрафів та основної винагороди приватного виконавця, які підлягають стягненню під час виконання такого рішення;

2) розширення функціоналу автоматизованої системи виконавчого провадження (далі – Система), зокрема, щодо взаємодії виконавців з державними органами, банками, іншими фінансовими установами, небанківськими надавачами платіжних послуг, емітентами електронних грошей; формування відомостей, необхідних для обрахування розмірів винагороди державних виконавців; автоматизація інших процесів діяльності органів державної виконавчої служби та приватних виконавців для здійснення виконавчого провадження (відповідні взаємодії будуть здійснюватися автоматизовано);

3) запровадження взаємодії між Єдиним реєстром боржників (як складової Системи) та іншими реєстрами з метою недопущення відчуження

боржником майна (відповідні взаємодії будуть здійснюватися автоматизовано);

4) можливість формування довідки про наявність/відсутність відомостей про особу в Єдиному реєстрі боржників, у тому числі з накладеним кваліфікованим електронним підписом адміністратора Системи, за формою, встановленою Міністерством юстиції України (формування відповідної довідки буде здійснюватися автоматизовано);

5) удосконалення порядку звернення стягнення на кошти боржників на рахунках у банках, інших фінансових установах (небанківських надавачах платіжних послуг, які мають право відкривати платіжні рахунки), який здійснюватиметься за допомогою інформаційної взаємодії виконавців та зазначених суб'єктів (автоматизований арешт коштів). Підключення банків, інших фінансових установ (небанківських надавачах платіжних послуг, які мають право відкривати платіжні рахунки) до інформаційної взаємодії буде обов'язковим;

6) поновлення виконавчого провадження у разі повторного пред'явлення виконавчого документа, а не відкриття нового виконавчого провадження. Зазначене дозволить виключити дублювання відомостей про боржника в Єдиному реєстрі боржників, а також сприятиме ефективному виконанню виконавчого документа, оскільки відомості про виконання виконавчого документа будуть міститися в одному провадженні;

7) визначення порядку звернення стягнення на кошти боржника, що перебувають на вкладних (депозитних рахунках);

8) запровадження автоматизованої взаємодії Системи із системою депозитарного обліку цінних паперів.

Згаданий вище законопроект подається наразі українському суспільству як “цифрова революція” виконавчого провадження, що сприятиме підвищенню виконуваності рішень судів та інших органів. Крім того, ухвалення проекту подається нашим іноземним партнерам як суттєва реформа сфери виконання судових рішень.

Наскільки це відповідає дійсності – час покаже. Однак, всеохоплююча цифровізація системи виконавчого провадження в Україні, як базовий пріоритет реформування цієї системи, скоріш за все, має включати в себе переведення виконавчого провадження переважно в електронну форму, спрощення архаїчної системи діловодства, запровадження автоматичної фіксації факту ознайомлення сторін виконавчого провадження з матеріалами виконавчого провадження, які містяться в АСВП. Також потрібно передбачити доступ сторін до документів виконавчого провадження за умови авторизації засобами електронної аутентифікації, а головне – надати такому факту юридичного значення.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі.

Резюмуючи викладене вище, відзначимо, що в умовах сучасних суспільних викликів об'єктивно актуалізується, рефлексується і контекстуалізується проблематика дієвого реформування державного регулювання системи виконавчого провадження в Україні. При цьому необхідність реформування системи виконавчого провадження в Україні потребує рішучих швидких змін у контексті розв'язання, насамперед, таких інституційно-правових проблем як: правове поле у сфері виконавчого провадження залишається в деяких випадках – колізійним і архаїчним, що штучно ускладнює взаємовідносини в системі виконавчого провадження; має місце відставання реальної законодавчо-нормативної бази від сучасних вимог Євроасоціації та запитів громадянського суспільства; не врегульованими залишаються особливості функціонування системи виконавчого провадження в умовах воєнного стану диференційовано до різних ситуацій, які виникають під час війни на різних територіях (тилові, прифронтові, фронтові, окуповані, деокуповані); потребують доопрацювання напрямки цифровізації системи виконавчого провадження в Україні; в жодній із базових державних стратегій немає послідовної інформації про фінансове забезпечення заходів у сфері розвитку виконавчого провадження; досить недосконалою залишається система оплати праці державних виконавців; потребує

вдосконалення нормативне врегулювання діяльності інституту приватних виконавців (наприклад, порядок громадського контролю за діяльністю приватних виконавців тощо); та ін.

Отже, система виконавчого провадження в Україні, що достатньо довго перебуває в перманентній кризі та все більше відчуває наслідки воєнного стану, наразі вже досить гостро потребує системних інноваційних заходів з її дієвого реформування. При цьому такі реформаторські процеси мають здійснюватися з метою повного викорінення наслідків старої ідеології “домінування держави над людиною” та забезпечення органів ДВС компетентними, високопрофесійними, ініціативними, патріотично налаштованими фахівцями. Відповідно реформування системи виконавчого провадження в Україні постає об’єктивною пріоритетною спільною потребою в умовах актуальних суспільних викликів і загроз, що й визначає перспективи наших подальших наукових досліджень.

Література

1. Про виконавче провадження : Закон України від 02.06.2016 року № 1404-VIII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1404-19>
2. Калінін Р.С. Про місце виконавчого провадження у системі права України. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2014. № 9-1. С. 73-76.
3. Обушна Н.І., Петринська В.В. Модернізація державної служби та управління людськими ресурсами: об’єктивна необхідність та особливості реалізації. *Наукові перспективи*. 2021. Випуск 4 (10). С. 148-163.
4. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод і допов.) / [уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел]. Київ : Ірпінь : ВТФ “Перун”, 2005. 1728 с.
5. Бронікова С.А. Метафоричність наукового мовлення: термін “механізм” у комунікативній сфері державного управління. *Вісник ОНУ*. Сер.: Філологія. 2017. Т. 22, вип. 2 (16). С. 21-27.

6. Енциклопедія державного управління : у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентіві України ; наук.-ред. кол. : Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін. К. : НАДУ, 2011. 692 с.

7. Бакуменко В.Д. Державне управління: словн.-довід. / уклад.: В.Д. Бакуменко, Д.О. Безносенко, І.М. Варзар, В.М. Князєв, С.О. Кравченко, Л.Г. Штика; за ред. В.М. Князєва, В.Д. Бакуменка. Київ: Вид-во НАДУ, 2002. 228 с.

8. Рудніцька Р.М., Сидорчук О.Г. Сутність та зміст механізмів державного управління та принципів їх функціонування. *Публічне управління: теорія та практика*. 2014. Вип. 4. С. 50-60. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pubupr_2014_4_10.

9. Виконавче провадження : навч. посіб. (у схемах і таблицях) (електронне видання) / Ю.М. Юркевич, О.Б. Верба-Сидор, Н.М. Грабар та ін.; за ред. канд. юрид. наук, доц. О.Б. Верби-Сидор. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2020. 600 с.

10. Миронюк Р.В. Етапи реформування системи органів виконання рішень суду та органів публічної адміністрації та його результати. *Правова позиція*. 2022. № 4 (37). С. 55-59.

11. Питання оптимізації діяльності центральних органів виконавчої влади системи юстиції: Постанова Кабінету Міністрів України від 21.01.2015 року № 17. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/17-2015-%D0%BF>

12. Про державну виконавчу службу: Закон України від 24.03.1998 року № 202/98-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/202/98-вр#Text> (втратив чинність).

13. Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів: Закон України від 02.06.2016 року № 1403-VIII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1403-19>

14. Про внесення змін до деяких законів України щодо діяльності приватних виконавців та примусового виконання судових рішень, рішень інших органів (посадових осіб) у період дії воєнного стану: Закон України від 11.04.2023 року № 3048-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2455-20>

15. Ковбас І.В., Крайній П.І. Примусові заходи забезпечення виконання рішень у виконавчому провадженні: проблеми та перспективи. *Право і суспільство*. 2020. № 2, частина 2. С. 157-163.

16. Студенников С. Україна в боргах: чому невиконання судових рішень залишається системною проблемою. *Судово-юридична газета*. URL: <https://sud.ua/ru/news/publication/134362-ukrayina-v-borgakh-chomu-nevikonannya-sudovikh-rishen-zalishayetsya-sistemnoyuproblemoyu>

17. Проєкт Закону № 9363 про внесення змін до деяких законів України щодо цифровізації виконавчого провадження від 07.06.2023 року. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/42073>

18. Прийнято першому читанні законопроект про цифровізацію виконавчого провадження. 21.11.2024. URL: <https://7eminar.ua/news/2311-priinyato-persomu-citanni-zakonoprojekt-pro-cifrovizaciyu-vikonavcogo-provadzennya>

References

1. Verkhovna Rada of Ukraine (2016), The Law of Ukraine “On Enforcement Proceedings”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1404-19#Text> (Accessed 05 Jan 2025).

2. Kalinin, R.S. (2014), “On the place of enforcement proceedings in the legal system of Ukraine”, *Naukovyj visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu*, vol. 9-1, pp. 73-76.

3. Obushna, N.I. and Petryns'ka, V.V. (2021), “Modernization of the civil service and human resources management: objective necessity and features of implementation”, *Naukovi perspektyvy*, vol. 4 (10), pp. 148-163.

4. Busel, V.T. (2005), *Velykyj tlumachnyj slovnyk suchasnoi ukrains'koi movy* [Great Dictionary of Contemporary Ukrainian Language], Perun, Irpin', Ukraine.

5. Bronikova, S.A. (2017), “Metaphoricality of scientific speech: the term “mechanism” in the communicative sphere of public administration”, *Visnyk ONU. Ser.: Filolohiia*, vol. 22, no. 2 (16), pp. 21-27.

6. Kovbasiuk, Yu.V. (2011), *Entsyklopediia derzhavnoho upravlinnia* [Encyclopedia of public administration], 8 volumes, NADU, Kyiv, Ukraine.

7. Bakumenko, V.D. (2002), *Derzhavne upravlinnia* [Public administration], Vyd-vo NADU, Kyiv, Ukraine.

8. Rudnits'ka, R.M. and Sydoruk, O.H. (2014), “The essence and content of public administration mechanisms and the principles of their functioning”, *Publichne upravlinnia: teoriia ta praktyka*, vol. 4, pp. 50-60, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pubupr_2014_4_10 (Accessed 05 Jan 2025).

9. Yurkevych, Yu.M. Verba-Sydor, O.B. and Hrabar, N.M. (2020), *Vykonavche provadzhennia : navch. posib. (u skhemakh i tablytsiakh)* [Enforcement proceedings: a textbook (in diagrams and tables)], L'vivs'kyj derzhavnyj universytet vnutrishnikh sprav, L'viv, Ukraine.

10. Myroniuk, R.V. (2022), “Stages of reforming the system of bodies for the execution of court decisions and public administration bodies and its results”, *Pravova pozytsiia*, vol. 4 (37), pp. 55-59.

11. Cabinet of Ministers of Ukraine (2015), Resolution “Issues of optimizing the activities of central executive bodies of the justice system”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/go/17-2015-%D0%BF> (Accessed 05 Jan 2025).

12. Verkhovna Rada of Ukraine (1998), The Law of Ukraine “On State Executive Service”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/202/98-вр#Text> (Accessed 05 Jan 2025).

13. Verkhovna Rada of Ukraine (2016), The Law of Ukraine “On Bodies and Persons Enforcing Enforcement of Court Decisions and Decisions of Other Bodies”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1403-19#n53> (Accessed 05 Jan 2025).

14. Verkhovna Rada of Ukraine (2023), The Law of Ukraine “On amendments to some laws of Ukraine regarding the activities of private executors and the forced execution of court decisions, decisions of other bodies (officials) during the period of martial law”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2455-20> (Accessed 05 Jan 2025).

15. Kovbas, I.V. and Krajnij, P.I. (2020), “Coercive measures to ensure the execution of decisions in enforcement proceedings: problems and prospects”, *Pravo i suspil'stvo*, vol. 2, no. 2, pp. 157-163.

16. Studennykov, S. (2019), “Ukraine in debt: why non-execution of court decisions remains systemic problem”, *Sudovo-iurydychna hazeta*, available at: <https://sud.ua/ru/news/publication/134362-ukrayina-v-borgakh-chomu-nevikonannya-sudovikh-rishen-zalishayetsya-sistemnoyuproble moyu> (Accessed 05 Jan 2025).

17. Verkhovna Rada of Ukraine (2023), Draft Law “On amendments to some laws of Ukraine regarding the digitalization of enforcement proceedings”, available at: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/42073> (Accessed 05 Jan 2025).

18. 7eminar.ua (2024), “The draft law on the digitalization of enforcement proceedings was adopted in the first reading”, available at: <https://7eminar.ua/news/2311-priinyato-persomu-citanni-zakonoprojekt-procifrovizaciyu-vikonavcogo-provadzennya> (Accessed 05 Jan 2025).

Стаття надійшла до редакції 14.01.2025 р.